JOACHIM NAŁĘCZ GINALSKI

SUMARIUSZ PRAW
PRZYWILEJÓW I POTWIERDZEŃ OD NAJJAŚNIEJSZYCH KSIĄŻĄT MAZOWIECKICH I OD NAJJAŚNIEJSZYCH KRÓLÓW POLSKICH MIASTU PIASECZNU I CECHOWI SZEWSKIEMU NADANYCH

Do druku podał i komentarzami opatrzył
Włodzimierz Bagieński

Piaseczno około 1803 r.

JOACHIM NAŁĘCZ GINALSKI

SUMARIUSZ PRAW, PRZYWILEJÓW I POTWIERDZEŃ OD NAJJAŚNIEJSZYCH KSIĄŻĄT MAZOWIECKICH I ODNAJJAŚNIEJSZYCH KRÓLÓW POLSKICH, MIASTU PIASECZNU I CECHOWI SZEWSKIEMU NADANYCH

Do druku podał i komentarzami opatrzył
Włodzimierz Bagieński

Piaseczno około 1803 r.

Sumariusz w terminologii archiwalnej to zestawienie streszczeń aktów i dokumentów. Joachim Ginalski nadał mu układ chronologiczny. Znaczenie tego określenia nie zmieniło się przez ponad 200 lat[1].

Opracowanie powstało podczas rządów pruskich (1796-1806). Wstęp Sumariusza nawiązuje do wydarzeń powstania kościuszkowskiego 1794 r. Joachim Ginalski napisał, że „prawa miastu służące [...] Opatrznością Boską i za usilną pracą szlachetnego Cechu Szewskiego zachowane przed nieprzyjacielem zostały".

Nie dowiemy się, kto i w jakich okolicznościach wyniósł z ratusza najważniejsze dokumenty miejskie przed nadejściem wojsk rosyjskich lub podczas pożaru. Naturalna bariera w środkowej części Piaseczna – kompleks stawów (widoczne na planie z 1780 r.) spowodowała, że pożary nie przeniosły się na teren południowego przedmieścia – Zastawia. Dokumenty trafiły do domu starszego Cechu Szewskiego. Były czasowo przechowywane w skrzyni razem z archiwaliami cechowymi.

Sumariusz powstał z inicjatywy i na zamówienie Cechu Szewców. Tylko mistrzowie szewscy – jako jedyni rzemieślnicy - zrzeszyli się w mieście pomiędzy II połową XVI w. a 1820 r. Byli najliczniejsi np. w 1746 tworzyło Cech 7 majstrów.

Opracowanie Joachima Ginalskiego obecnie przechowywane jest w Cechu Rzemiosł Różnych w Piasecznie.

Sporządzony został na papierze ze znakiem wodnym m.in. litery IL i GR. Nie należy on do żadnej papierni działającej wówczas na Mazowszu[2]. Być może jest to papier pochodzenia pruskiego. Ma wymiary: szerokość 19 cm, wysokość 32,5 cm. Liczy 8 kart, 15 stron. Posiada ubytki papieru, w tym jeden znaczny. Po konserwacji oprawiony został w szare płótno.

Oprócz wstępu i przedmowy autor spisał krótką historię miasta Piaseczna, której kolejne etapy wyznaczają przywileje książąt mazowieckich i królów polskich. Ponadto analizuje przyczyny upadku miasta. Opisuje również wygląd zewnętrzny i stan zachowania ocalałych dokumentów. Nadał im sygnatury archiwalne literowe. Wiele miejsca poświęca prawom i przywilejom Cechu Szewców. Swój wywód rozpoczyna od potwierdzenia przywileju wystawionego przez króla Władysława IV. Omawia, w tłumaczeniu na polski, jego kolejne postanowienia. Streszcza też następne potwierdzenia i komentuje ich stan zachowania. Już wówczas dokumenty Władysława IV, Jana Kazimierza i Michała Korybuta Wiśniowieckiego były w znacznym stopniu zniszczone.

Na powstanie Sumariusza miała wpływ trudna sytuacja polityczna. Miasto wraz z całym krajem znalazło się we władaniu pruskiego zaborcy.

O wielkim przywiązaniu Ginalskiego do Piaseczna świadczy przedmowa adresowana do współmieszkańców. Przypomniał w niej minioną świetność miasta, wynikającą z lektury dawnych dokumentów. Gospodarność i zaradność przodków stawiał za wzór swoim współczesnym. W ten sposób Ginalski próbował zaszczepić ducha optymizmu i nadziei przygnębionym pod wpływem sytuacji politycznej i zubożałym mieszczanom. Doskwierać im musiała też obecność pruskiego zaborcy i skutki zniszczeń powstałych podczas walk. Potrzeba było impulsu, aby poruszyć pozostających w letargu obywateli. Przedmowa Ginalskiego napisana jest wzniosłym, barokowym, uroczystym językiem, z którego przebija wielkie zaangażowanie emocjonalne autora.

---

[1] Polski Słownik Archiwalny, Warszawa 1974

[2] J. Siniarska-Czaplicka, Znaki wodne papierni Mazowsza 1750-1850, Łódź 1960

O autorze Sumariusza

Pod Sumariuszem podpisał się m.in. Joachim Nałęcz Ginalski, określający siebie po łacinie jako pisarz i biegły w prawie. Zwrotem notarius et syndicus juratus w dawnej Polsce posługiwał się pisarz miejski. Był w Piasecznie osobą napływową, zapewne z uwagi na zawód. Ginalskich nie wymieniają piaseczyńskie źródła archiwalne z XVIII w., zachowane do dzisiejszego dnia.

Ginalski należał do stanu szlacheckiego i pieczętował się herbem Nałęcz. Adam Boniecki w swoim Herbarzu nie opisuje genealogii Ginalskich. Wymienia tylko jednego przedstawiciela tej rodziny. Jest nim Joachim Emanuel Nałęcz Ginalski, żonaty w lub od 1786 r. z Bogumiłą Dybowską, córką Franciszka i Reginy z Dąbrowskich[3].

W 1796 r. pełnił funkcję wicekonsyliarza, w istniejącym przy kościele piaseczyńskim od 1676 r., Bractwie Różańca Świętego[4]. Wicekonsyliarz był trzecim w hierarchii urzędów w bractwach po księdzu promotorze i konsyliarzu.

W inwentarza pośmiertnym, spisanym po śmierci w 1809 r. długoletniego burmistrza Piaseczna Franciszka Raunachera, wśród dłużników wymieniony jest także Ginalski. Pożyczył 51 złotych i 1 grosz[5].

W początkach Królestwa Kongresowego, w 1818 r. burmistrzowie otrzymali polecenie skopiowania wszystkich najważniejszych dokumentów, związanych z miastami. Archiwalia piaseczyńskie, spisane w języku łacińskim, należało przetłumaczyć. Wśród 3 tłumaczy, z którymi podpisano umowy w 1819 r., znalazł się adwokat Joachim Ginalski[6].

Wokół roku powstania Sumariusza

Na pierwszej karcie, ze względu na uszkodzenie, czytelna jest tylko data dzienna sporządzenia Sumariusza – 23 kwietnia.

Z okresu rządów pruskich zachowały się tylko luźne karty z księgi Cechu Szewców[7]. Pochodzą z lat 1803-1804. W 1803 r. cechmistrzem (starszym cechu) był wprawdzie Ignacy Arywin, ale podskarbim nie Ignacy Borecki, lecz Jakub Majewski. W 1804 r. cechem kierował Sebastian Jaszkowski z podskarbim Jakubem Majewskim. Stąd wniosek, że Sumariusz został spisany przed 1803 r.

Ginalski wymienił w Sumariuszu miejscowości, z którymi graniczyło Piaseczno. Na tej liście nie ma czterech kolonii niemieckich, zasiedlanych po 1801 r.

---

[3] A. Boniecki, Herbarz polski, t. 6, Warszawa 1903

[4] Archiwum parafii św. Anny w Piasecznie. Księga przychodu Bractwa Różańca Świętego (1793-1897), k. nlb.

[5] Archiwum Państwowe w Warszawie. Akta Notariatu Publicznego Departamentu Warszawskiego w Warszawie, nr 105, 8 III 1810 r. Oblata inwentarza pośmiertnego z 31 I 1810 r. Oblata – zob. przypis 11

[6] Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Grodzisku Mazowieckim. Akta miasta Piaseczna, sygn. 58

[7] Cech Rzemiosł Różnych w Piasecznie. Zbiór luźnych kart z ksiąg Cechu Szewców 1756, 1772, 1791, 1803-1804

Pieczęć

U dołu ostatniej strony sumariusza widoczne są fragmenty wykruszonego odcisku pieczęci odbitej w laku bezpośrednio na papierze. Czytelny jest tylko wyraz: CECH w otoku.

Z przełomu XVIII i XIX w. pochodzą kopie potwierdzeń przywileju królewskiego dla Cechu Szewców w Piasecznie, Władysława IV z 1633 r., Jana Kazimierza z 1650 r., Michała Korybuta Wiśniowieckiego z 1670 r., Augusta III z 1752 r. i Stanisława Augusta Poniatowskiego z 1766 r. Zostały przesznurowane i opieczętowane przez sznurek pieczęcią cechową wyciśniętą w laku. Przechowywane są w archiwum parafii św. Anny w Piasecznie. Spisano je na papierze stemplowym ze znakiem wodnym w formie Orła pruskiego i z nadrukowanymi inicjałami króla Fryderyka Wilhelma II lub III (król pruski od 1797 r.).

Pieczęć o średnicy 40 mm przedstawia postacie patronów szewców, świętych Kryspina i Kryspiniana w strojach rzymskich. Nad stojącymi, zwróconymi twarzami do siebie postaciami widnieje korona zwieńczona krzyżykiem. Po bokach, z prawej strony but, z lewej kopyto. Napis otokowy nie zmieścił się w całości na plamie laku. Czytelne są tylko pojedyncze litery, składające się na wyraz: PIASECZNA.

Szewcy podpisani pod Sumariuszem

O cechmistrzu Ignacym Arywinie (Arwinie), którego nazwisko zapisywano także ze słuchu w wersji Jarwin, wiemy niewiele. Nosił obce nazwisko. W 1773 r. został wyzwolony na czeladnika w Piasecznie. Był niepiśmienny, ponieważ pod Sumariuszem przy nazwisku skreślił trzy krzyżyki.

Boreccy to rodzina, w której zawód szewca przechodził z ojca na syna. Miejscem zamieszkania związana była z Zastawiem.

Michał Borecki wymieniony jest wśród piaseczyńskich mistrzów cechowych w 1746 r. Zapewne w Piasecznie mieszkał od niedawna, gdyż w 1751 r. został przyjęty do prawa miejskiego. Złożył przysięgę na ratuszu, stając się pełnoprawnym mieszczaninem. Był wielokrotnie cechmistrzem i podskarbim.

Posiadał dwóch synów Jakuba i Rocha (kalekę). Jakub był wyzwolony na czeladnika w 1754 r. Został mistrzem w 1760 r. Roch stał się czeladnikiem w 1756 r., a mistrzem w 1765 r.

W 1782 r. grono czeladników poszerzył Wojciech Borecki. Pod Sumariuszem podpisany jest Ignacy Borecki. Nie wiadomo nic o ich ojcach.

Obecne miejsca przechowywania dokumentów

Wszystkie oryginalne dokumenty, miejskie i cechowe, które opisał Ginalski, zachowały się do dziś. Znajdują się obecnie w trzech miejscach: w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, w Archiwum Państwowym w Warszawie Oddział w Grodzisku Mazowieckim i w Cechu Rzemiosł Różnych w Piasecznie.

Uwagi edytora źródła

Pisownię w znacznym stopniu zmodernizowano, aby tekst Sumariusza stał się bardziej zrozumiały dla dzisiejszego czytelnika. Rozwinięto skróty. Dokonano tłumaczeń wyrazów i zwrotów łacińskich. Zmieniona została interpunkcja, dla poprawy czytelności. Ubytki tekstu oznaczono trzykropkiem ujętym w nawiasy kwadratowe. Wszelkie uwagi dotyczące tekstu, nie pochodzące od Ginalskiego, zostały także ujęte w nawiasy kwadratowe.

Rozdziały Sumariusza wg Ginalskiego

- Sumariusz ogólnych praw miasta Jego Królewskiej Mości Piaseczna w Cechu Szewskim, w tym czasie znajdujących się
- Krótka historia miasta Jego Królewskiej Mości Piaseczna
- Streszczenie historii miasta Piaseczna
- Przyczyny upadku miasta Jego Królewskiej Mości Piaseczna
- Sumariusz praw i przywilejów Szlachetnego Cechu Szewskiego Miasta Jego Królewskiej Mości Piaseczna
- Zestawienie powtórne

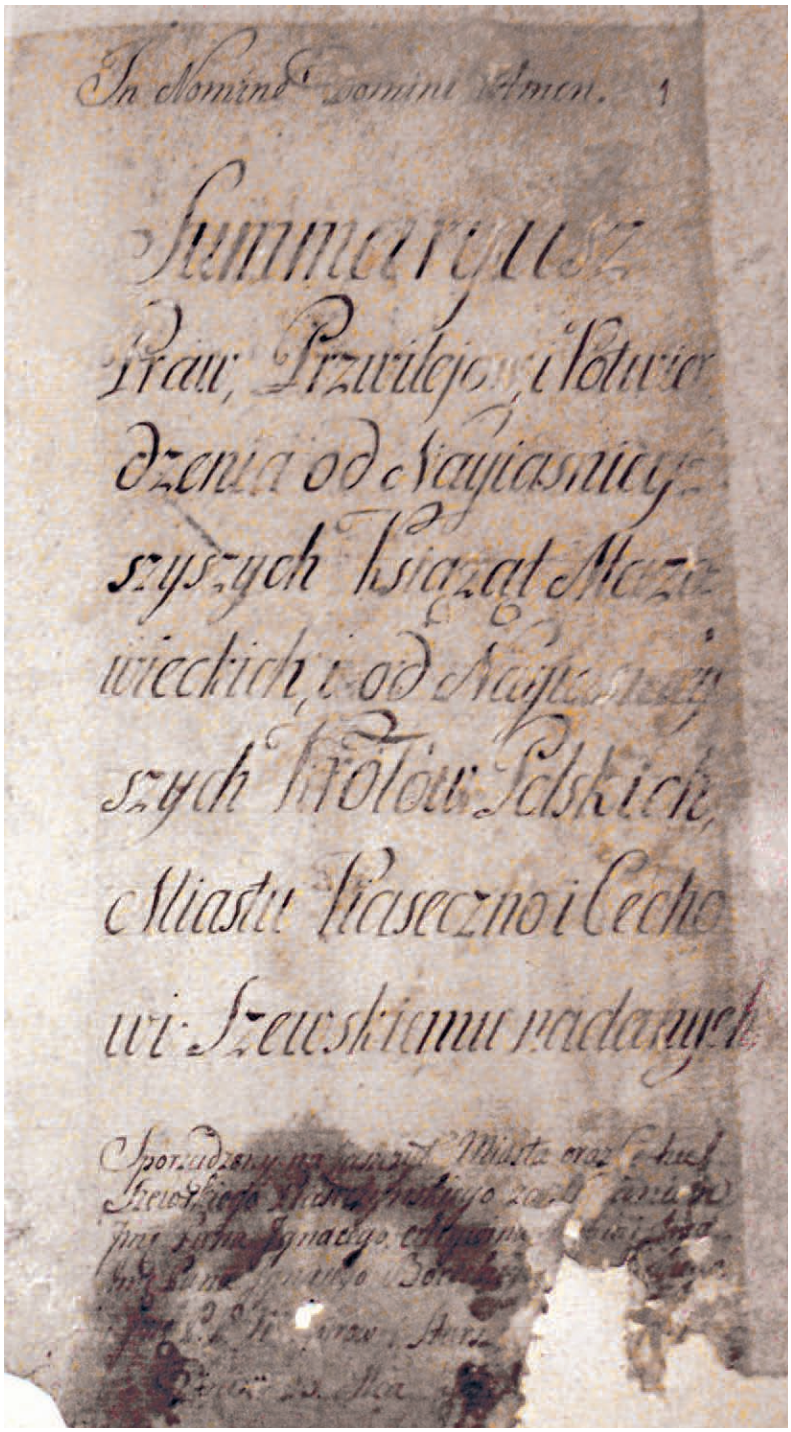

In Nomine Domini Amen. 1

Summaryusz
Praw, Przywilejow, i Potwier
dzenia od Nayiaśnieyszych
Xiążąt Mazo
wieckich, i od Nayiaśnieyszych
Królów Polskich,
Miastu Piaseczno i Cecho
wi Szewskiemu nadanych.

Sporządzony na [illegible] Miasta oraz Cechu
Szewskiego [illegible]
[illegible] Ignacego [illegible]
[illegible] Ignacego [illegible]
[illegible]
[illegible]

Strona tytułowa Sumariusza

W imię Pańskie. Niech się stanie

Sumariusz praw, przywilejów i potwierdzenia od Najjaśniejszych Książąt Mazowieckich i od Najjaśniejszych Królów Polskich, miastu Piaseczno i Cechowi Szewskiemu nadanych.

Sporządzony na zaszczyt Miasta oraz Cechu Szewskiego Piaseczyńskiego za staraniem jegomości pana Ignacego Arywina cechmistrza, jegomości pana Ignacego Boreckiego podskarbiego i jegomościów Panów majstrów i starszych dnia 23 miesiąca kwietnia [...]

Za panowania Stanisława Augusta w roku 1794, w czasie powstania całego narodu w czerwcu przez wojska moskiewskie idące za naczelnikiem Tadeuszem Kościuszko wojsk polskich do oblężenia Warszawy. Wspomniane miasto Piaseczno wprzódy zrabowane, a potem spalone prawie całe, prócz Zastawia i kościoła parafialnego, w którym nieszczęściu Obywatele wszystko utraciwszy z majątków, z życiem salwować się musieli, a pozostali niewypowiedzianej nędzy ucierpieli, jako podówczas[8] nieprzyjaciół. To powstanie trwało od Czwartku Wielkiego, jak Warszawa Moskalów w swym mieście ledwie nie wszystkich, bo 7000 wybiła, do miesiąca listopada tegoż roku 1794. Innych przyczyn nieszczęśliwości i klęsk tego miasta partykularnych nie wspominam dla nietrudzenia zacnych Obywateli, którzy na to patrzyli i dla niezaprzątania na próżno przyszłych Ich potomków i sukcesorów. Kładę tylko Sumariusz praw miastu służących, które Opatrznością Boską i za usilną pracą szlachetnego Cechu Szewskiego zachowane przed nieprzyjacielem zostały.

Litera A. Przywilej Najjaśniejszego Króla Augusta II w Grodnie dnia 7 miesiąca [XI] roku 1726 podpisany.[9] W aktach zaś Metryki Koronnej[10] w Warszawie dnia 16 października roku 1728 oblatowany[11], którego wyciąg oryginalny z pieczęcią mniejszą koronną, z podpisem Jana Lipskiego podkanclerzego i z podpisem Franciszka Cichockiego sekretarza. Chociaż jest stary i papier nadpsuty, nie jednak żadnej pomyłki w czytaniu i przeszkody nie czyni i owszem wyraźny sens okazuje. Obejmuje w sobie książąt mazowieckich prawa i potwierdzenia, jako to: Jana[12] Starszego, fundatora miasta, Kazimierza,[13] Konrada[14], Bolesława[15] i Jana[16] jako też księżnej mazowieckiej Anny[17]. Później zaś królów polskich, to jest Stefana[18], Zygmunta III, Władysława IV, Jana Kazimierza, Michała[19] i Jana III[20] dla miasta Pia-

---

[8] podówczas – w tych czasach, o których była mowa poprzednio
[9] Zniszczony podczas pożaru ratusza w okresie pokoju, w 1730 r.
[10] Księgi wpisów kancelarii królewskiej
[11] oblata – dosłowny wpis dokumentu, aktu, oświadczenia lub listu do czystopisowych ksiąg wierzytelnych
[12] Powinno być Janusza. Imię Janusz, oboczność Jana (w dokumentach łacińskich zawsze Joannes) przez matkę – pochodzi z rodziny książąt opawskich z rodu Przemyślidów. Matka Janusza Eufemia była córką Mikołaja II księcia opawskiego. To imię nosili stryj i brat matki. M. Wilska, Książę Janusz Starszy, Warszawa 1986, s. 7
[13] Kazimierz III (1448/1449-1480)
[14] Konrad III (przed 1448-1503)
[15] Bolesław V (przed 1454-1488)
[16] Powinno być Janusza. Janusz II (1455-1495)
[17] Anna, córka Mikołaja Radziwiłła, wojewody wileńskiego, trzecia żona Konrada III, zmarła w 1522 r.
[18] Batorego
[19] Korybuta Wiśniowieckiego
[20] Sobieskiego

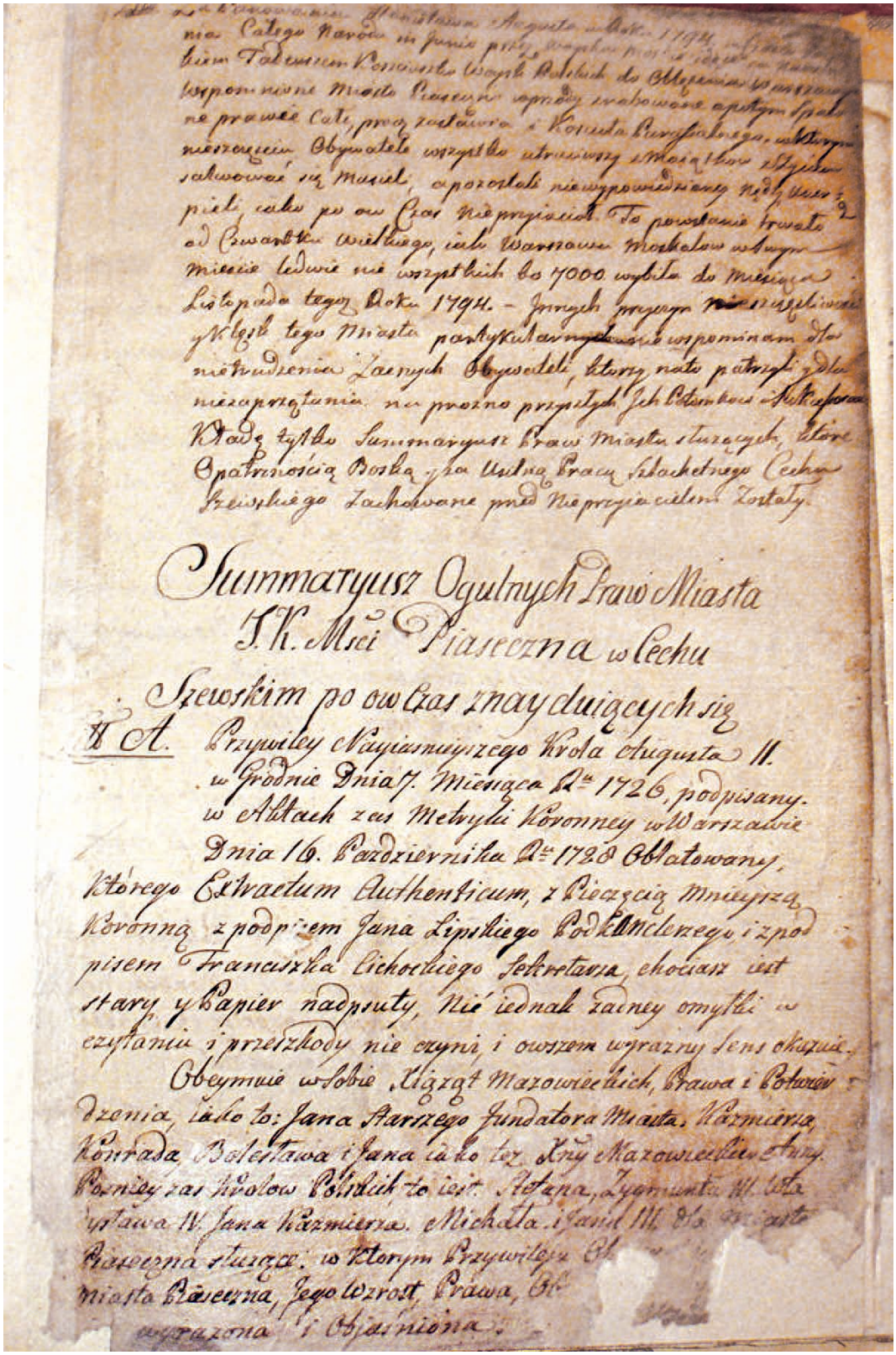

Summariusz Ogulnych Praw Miasta
J. K. Msci Piaseczna w Cechu
Szewskim po ow Czas znayduiących się

II A. Przywiley Nayiaśnieyszego Krola Augusta II.
w Grodnie Dnia 7. Miesiąca R.u 1726, podpisany.
w Aktach zas Metryki Koronney w Warszawie
Dnia 16. Pazdziernika R.u 1728 Oblatowany,
Którego Extractum Authenticum, z Pieczęcią Mnieyszą
Koronną z podpisem Jana Lipskiego Podkanclerzego, i z pod
pisem Franciszka Cichockiego Sekretarza, chociaż iest
stary y Papier nadpsuty, Nie iednak zadney omyłki w
czytaniu i przeszkody nie czyni, i owszem wyrazny Sens okazuie.
Obeymuie w Sobie Xiążąt Mazowieckich, Prawa i Potwier
dzenia, iako to: Jana Starszego Fundatora Miasta, Kazmierza,
Konrada, Bolesława i Jana iako tez Xny Mazowieckiey Anny.
Pozniey zas Krolow Polskich to iest Stefana, Zygmunta III. Wła
dysława IV. Jana Kazmierza. Michała i Jana III. dla Miasta
Piaseczna służące. w ktorym Przywileju Ob[illegible]
Miasta Piaseczna, Jego Wzrost, Prawa, Ob[illegible]
wyrazona i Objaśniona.

Sumariusz ogólnych praw miasta Jego Królewskiej Mości Piaseczna w Cechu Szewskim podówczas znajdujących się.

seczna służące, w który przywileju obszernie [...] miasta Piaseczna, jego wzrost, prawa, [...] wyrażona i objaśniona [...][21].

Litera C.[22] Oryginalna konfirmacja[23] praw i przywilejów miasta Jego Królewskiej Mości Piaseczna Najjaśniejszego Stanisława Augusta króla, w Warszawie dnia 6 miesiąca stycznia Roku Pańskiego 1766[24]. Panowania zaś Jego roku drugiego na pergaminie, własną ręką monarchy podpisana. Takowy dopiero wspomniany przywilej, z czterech kart wielkich pergaminowych składający się, przeszyty jest czerwonym sznurem włóczkowym, szmuklerskim, który przechodzi obydwoma końcami przez puszkę blaszaną, w której czerwonym wosku pieczęć Królestwa Polskiego cała i nie naruszna jest[25].

Tenże przywilej jest oprawny w półskórek, z wybiciem po brzegach większej, a ku środkowi mniejszej, złotej koronki. W samym zaś środku, na obydwóch stronach herby złotem polskie, to jest: Orły, Gońce[26] i Ciołek[27] w laurze wysztychowane. Kolor oprawy marmurkowy, na samych brzegach trochę wytarty. Przywilej zaś wyraźnymi literami i nie małymi jest pisany. Słowa bowiem początkowe /: Stanislaus Augustus Dei Gratia Rex Poloniae [Stanisław August z Bożej Łaski Król Polski] złotymi literami dużymi, a tytuły królewskie czerwono są napisane :/. Na marginesach konotacje lat i słów 32 znajdują się. Cały albowiem jest czysty, czytelny i nienaruszony. Obejmuje w sobie konfirmacje następujących książąt mazowieckich i królów polskich jako to:

1 Konfirmacja Augusta III praw od Augusta II nadanych miastu Piaseczno. Na fundamencie zaprzysiężenia przez obywateli tegoż miasta jako się prawa spaliły oryginalne[28].
2 Konfirmacje i przywileje miasta Piaseczna od książąt mazowieckich, to jest: książąt Jana[29], Kazimierza, Konrada, Bolesława, Jana[30] i Anny, jako też od królów Stefana, Zygmunta III, Władysława IV, Michała i Jana III, od których toż miasto [...] i wolność zyskało, a szczególniej [...] w Wilnie, między miastem i Opackim[31] [...].

Przedmowa do Obywateli Miasta Jego Królewskiej Mości Piaseczna i Ich potomków, przed dziełem następującym położona, dla okazania większego szacunku dla cnotliwych, a dla pobudzenia oziębłych.

---

[21] Treść dokumentu z 1726 r. została wpisana do akt Metryki Koronnej w 1728 r. Odpis, który zaginął w nieznanych okolicznościach, uzyskano z datą 31 I 1733 r. Archiwum Główne Akt Dawnych (cyt. dalej: AGAD), w Zbiorze dokumentów papierowych, sygn. IV.5.3.F.122, przechowuje tłumaczenie z języka łacińskiego Tadeusza Wagnera, profesora liceum warszawskiego, z 1819 r.

[22] Ginalski, wyliczając dokumenty, pominął Augusta III z 1740 r. (litera B)

[23] potwierdzenie

[24] Przechowuje Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Grodzisku Mazowieckim, w zespole Akta miasta Piaseczna

[25] Obecnie brak pieczęci, która została odcięta w nieznanych okolicznościach przed 1933 r. Brak na reprodukcji dokumentu w: T. J. Żmudziński, Piaseczno miasto królewskie i narodowe, [Piaseczno 1933], po s. 56

[26] Goniec – Pogoń litewska

[27] Herb rodziny Poniatowskich

[28] W VII 1733 r. delegacja władz miejskich wniosła do ksiąg starostwa grodzkiego warszawskiego oświadczenie o spaleniu się przywilejów w czasie pożaru miasta

[29] Powinno być Janusza

[30] Powinno być Janusza

[31] Dekret sądu asesorskiego (królewskiego) z 1636 r. (w Wilnie, w sobotę przed św. Marii Magdaleny [święto przypada 22 VII] między starostą piaseczyńskim a gminą miejską w sprawie uwolnienia od tłoki tzn. robocizny świadczonej na wezwanie dworu starościńskiego w okresach spiętrzenia prac polowych

Zacni Obywatele!

Nim przystąpię do dzieła mego króciutkiego, które przedsięumyśliłem dla Was Przezacni Obywatele Miasta Piaseczna i dla Waszych potomków i sukcesorów, dla prędszego i łatwiejszego praw Waszych poznania i wiadomości napisać obowiązanym być się czuję, wprzód Wam i potomkom Waszym wynurzyć to co czuje serce czyste widzę w przodkach Waszych /:bo także w Obywatelach miasta tegoż Piaseczna:/ usilność i jedność, gdyż te cnoty a nie inne przyprowadziły miasto do świetności, do praw, a zatem i do szczęśliwości, której pewno podówczas używali swobodnie i wspólnie, ponieważ i Wam i Waszym potomkom zostawili dowody świętej jedności, pracy, szczęśliwości i świetności, jako się niżej w tym sumariuszu okaże jasno. A więc powinniście przynajmniej jak popiołom wywdzięczać się, nie wypuszczając onych z potomkami Waszymi z żywej pamięci.

Teraz zaś toż miasto niegdy szczęśliwe, niegdy swobodne, niegdy ludne i świetne, ze swobód ogołocone, z ludności wyniszczone, z świetności swojej i ozdoby wyzute, a na to miejsce smutkiem tylko prawie powszechnym, jakby kirem grobowym przywdziane jęczy, stęka i ledwie nie kona! A to bez wszelkiego mieszkańców jego politowania! O! Zacni Obywatele! Czyliż tak będziecie na zawsze. Nieczuli! I niedbali, czyliż Was i potomków Waszych dawnych poprzedników przykłady święte do jednomyślnego o los i uszczęśliwienie pobudzić niepowinny? Czyliż tak będziecie zawsze zostawać w niezgodach, które Wam dawne prawa i przywileje Wasze bezskutecznymi czynią i całkiem zniszczyć z czasem mogą. Czyliż Wam przystój przybierać na siebie i ściągać potomności płacz i narzekania! Czyliż na koniec nie milej Wam zostać w potom[...], szacunku równego jako i poprzedniki Wasze zasłużyli? Lecz może odpowiecie: że inne czasy, inne okoliczności poprzednikom Naszym im do tego dopomagały, a teraz to zgasło.

Zacni Obywatele! Tenże sam Pan Bóg kierujący losami i dopomagający usilnościom. Taż ziemia Was piastuje i równe owoce Wam wydaje podług starania Waszego. Taż ludzkość i sprawiedliwość w monarchach panuje, ale podobno w Was nie masz tej wspólnej usilności i jednomyślności, które w przodkach Waszych panowały. Tamci Wam prawa i przywileje to jest: żądło szczęśliwości wyjednali, a Wielmożni Panowie czyliż bez uczucia boleści macie zaniedbywać? Niespodziewać się ani myśleć rozumnemu i cnotliwymi człowiekowi, a do tego obywatelowi zacnemu należy. A zatem ufa Wam życzliwy i spodziewa się, że za przykładem poprzedników Waszych pójdziecie, powodując się sentymentem, który sławę Waszą nieśmiertelną w potomność uczynić może

Wielmożnych Panów Dobrodziejów najniższy sługa Joachim Nałęcz Ginalski własnoręcznie[32].

[32] manu propria – adnotacja przy podpisie oznaczająca, że był on dokonany własnoręcznie

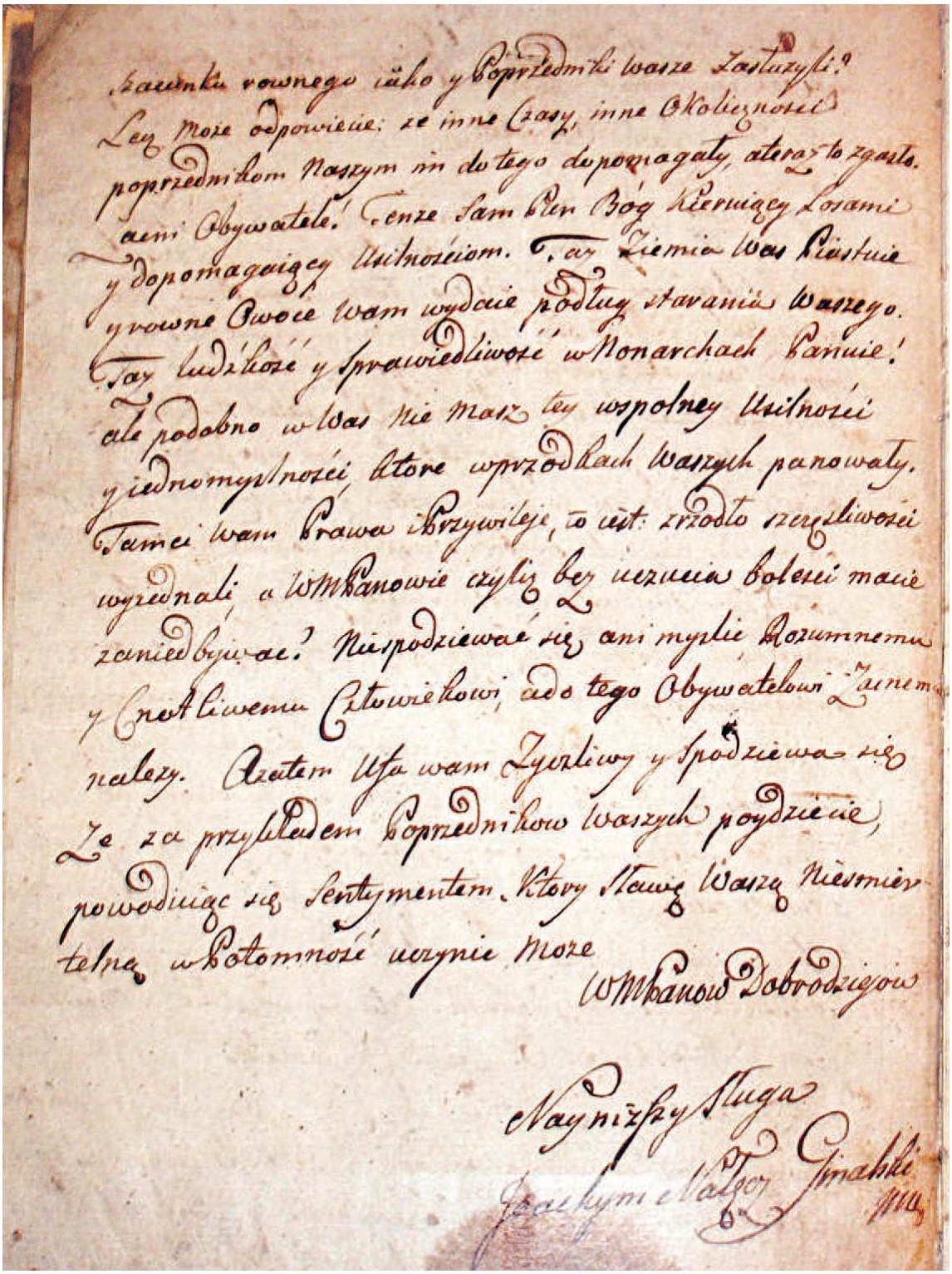

szacunku rownego iako y Poprzedniki wasze Zasłużyli?
Lecz może odpowiecie: że inne Czasy, inne Okoliczności
poprzednikom Naszym im do tego dopomagały, a teraz to zgasło.
Zacni Obywatele! Tenże Sam Pan Bóg Kieruiący Losami
y dopomagaiący Usilnościom. Taż Ziemia Was Piastuie
y rowne Owoce Wam wydaie podług starania Waszego.
Taż ludzkość y Sprawiedliwość w Monarchach Panuie!
ale podobno w Was nie masz tey wspolney Usilności
y iednomyślności, ktore w przodkach Waszych panowały.
Tamci Wam Prawa i Przywileje, to iest: zrzodło szczęśliwości
wyiednali, a WMPanowie czyliż bez uczucia boleści macie
zaniedbywać? Niespodziewać się ani myślić Rozumnemu
y Cnotliwemu Człowiekowi, a do tego Obywatelowi Zacnemu
należy. A zatem Ufa wam Życzliwy y Spodziewa się
Że za przykładem Poprzednikow Waszych poydziecie,
powodując się Sentymentem, ktory Sławę Waszą Nieśmier-
telną w Potomność uczynić może

WMPanow Dobrodziejow

Nayniższy Sługa

Joachym Nałęcz Ginalski
mp

Strona kończąca przedmowę z podpisem Ginalskiego

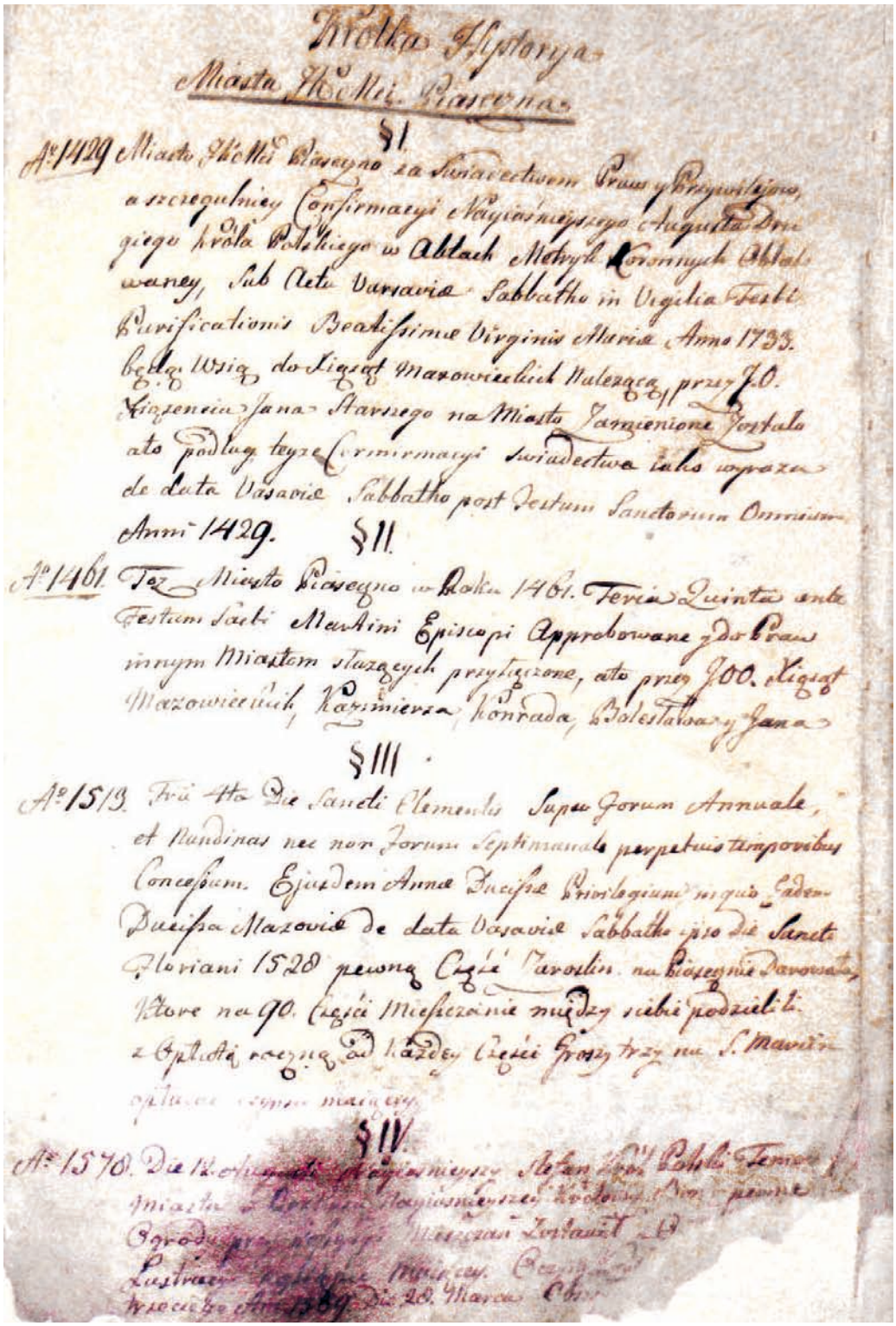

Krótka Historya
Miasta JKMci Piaseczna

§ I.

Aº 1429 Miasto JKMci Piaseczno za Swiadectwem Praw y Przywilejow, a szczegulniey Confirmacyi Nayiaśnieyszego Augusta Drugiego Krola Polskiego w Aktach Metryk Koronnych Obtalwaney, Sub Acta Varsaviae Sabbatho in Vigilia Festi Purificationis Beatissimae Virginis Mariae Anno 1733. będąc Wsią do Xiążąt Mazowieckich Należącą przez J.O. Xiążęcia Jana Starszego na Miasto Zamienione Zostało ato podług teyże Confirmacyi swiadectwa iako wyraża de data Vasaviae Sabbatho post Festum Sanctorum Omnium Anni 1429.

§ II.

Aº 1461 Toż Miasto Piaseczno w Roku 1461. Feria Quinta ante Festum Sancti Martini Episcopi Approbowane y do Praw innym Miastom służących przyłączone, ato przez JOO. Xiążąt Mazowieckich, Kazimierza, Konrada, Bolesława y Jana

§ III.

Aº 1513. Frii 4ta Die Sancti Clementis Super Forum Annuale, et Nundinas nec non Forum Septimanale perpetuis temporibus Concessum. Ejusdem Annae Ducissae Privilegium in quo Eadem Ducissa Mazoviae de data Vasaviae Sabbatho ipso die Sancti Floriani 1528 pewną Część Zaroślin na Piasecznie Darowała, Ktore na 90. Części Mieszczanie między siebie podzielili z Opłatą roczną od każdey Części Groszy trzy na S. Martin opłacać czynsu maiącey.

§ IV.

Aº 1578. Die 12. Augusti Nayiaśnieyszy Stefan Krol Polski Temer miasta [illegible] Nayiaśnieyszey Krolowey [illegible] pewne Ogrody [illegible] Mieszczan Zostawił [illegible] Lustracyi [illegible] maiącey. [illegible] trzeciego Anno 1569 Die 28. Marca [illegible]

Krótka historia miasta Jego Królewskiej Mości Piaseczna

§ I.

Roku 1429 Miasto Jego Królewskiej Mości Piaseczno za świadectwem praw i przywilejów, a szczególniej konfirmacji Najjaśniejszego Augusta Drugiego króla polskiego w aktach Metryk Koronnych oblatowanej, stosownie do aktu w Warszawie, w sobotę, w wigilię Święta Oczyszczenia Najświętszej Panny Marii [ofiarowanie Jezusa w świątyni – 2 II] roku 1733, będąc wsią do książąt mazowieckich należącą przez Jaśnie Oświeconego księcia Jana[33] Starszego na miasto zamienione zostało, a to podług tejże konfirmacji świadectwa jako wyraża stosownie do aktu w Warszawie, we sobotę po Święcie Wszystkich Świętych roku 1429[34].

§ II.

Roku 1461 Toż miasto Piaseczno w roku 1461, we czwartek[35] przed świętem Świętego Marcina biskupa [11 XI] aprobowane i do praw innym miastom służącym przyłączone, a to przez Jaśnie Oświeconych książąt mazowieckich, Kazimierza, Konrada, Bolesława i Jana[36].

§ III.

Roku 1513 we środę Dzień Świętej Klemencji [23 XI] jarmark i a także targ tygodniowy na wieczne czasy udzieliła[37]. Taki Anna księżna przywilej i przez to w tym samym miejscu księżna mazowiecka[38] pod datą Warszawa sobota w sam Dzień Świętego Floriana [4 V] 1528 pewną część zaroślin na Piasecznie darowała, które na 90. części mieszczanie między siebie podzielili z opłatą roczną od każdej części groszy trzy na Św. Marcin [11 XI] opłacać czynszu mającej.

§ IV.

Roku 1578 dnia 12 sierpnia Najjaśniejszy Stefan król Polski temuż miastu z rozkazu Najjaśniejszej Królowej Bony pewne ogrody przy posesji mieszczan zostawił z [...] lustracji nastąpić mającej. O czym [...] trzeciego roku 1589 dnia 28 marca [...]

§ V.

Roku 1644 dnia 29 listopada Władysław 4ty król Polski toż miasto Piaseczno od podwód wszelkich dawania uwolnił[39].

§ VI.

Roku 1649 dnia 3 grudnia Najjaśniejszy Jan Kazimierz król Polski nadał przywilej jarmarkom w mieście Piasecznie. 1. Na S. Benedykt [21 III]. 2. Na S. Franciszka [4 X] w sierpniu[40]. 3. Na S. Marcina [11 XI] w corocznie odbywać się mającym. Pod dniem 21 lutego i w roku 1662.

---

[33] Powinno być Janusza
[34] tj. 5 XI
[35] Powinno być w piątek
[36] Powinno być Janusza
[37] Anna Radziwiłłówna
[38] Anna (1499-po 1557), córka Konrada III, zamężna za Stanisławem Odrowążem ze Sprowy, wojewodą ruskim
[39] Zwolnił mieszczan od podwód (powinność odnosząca się do dawania wozów i koni), świadczonych dworzanom i komornikom dworu królewskiego
[40] Powinno być w październiku

§ VII.

Anno 1671[41] w Warszawie dnia 4 lipca Najjaśniejszego Jana III[42] i roku 1677 dnia 22. sierpnia także jeszcze dziewięciodniowy jarmark, potwierdzenie jako to dawniejsze i teraźniejsze 1. na S. Michał we wrześniu [29.], 2. na Wszystkich Świętych w listopadzie [1.], 3 na Świętą Łucję w grudniu [13.], tudzież uwolnione od tłok.

§ VIII

Roku 1733 Warszawa dnia 31. stycznia Najjaśniejszy August II. Nie tylko wszystkie książąt i królów przywileje, ale nawet podług dekretu w Wilnie dnia 16. października 1728 między miastem a Zygmuntem Opackim zawartego[43], którego ciągnie się dotąd oblata, od wszystkich robót, tłoków, szarwarków, podwód uwolnił. Owszem wolność palenia wódek, robienia piwa, szynkowania, handlu prowadzenia bez opłaty staroście dozwolił. Nadto brukowe, targowe, jarmarczne przyłączył i staroście w tym wszystkim co by im przeszkadzać mogło czynić zakazał.

§ IX.

Roku 1740 Warszawa dnia 12. listopada Najjaśniejszy Stanisław August[44] król Polski w konfirmacji swojej wszystkich praw i przywilejów wyżej w paragrafach nadmienionych miastu Piaseczno służących przydał i to

1 Rząd i administrację nad szpitalem i dobrami jego, aby pożytki szły na ubogich szpitalnych miastu oddał a zaniedbane i opuszczone windykował
2 Od mieszkańców i mieszczan na Poświętnym mieszkających i czynsz księdzu proboszczowi opłacających, aby ciż od sztuk i rękodzieł swoich z domów i tychże gruntów do miasta także opłatę wnosili
3 Zakazuje w tymże wspomnianym przywileju staroście ażeby się nie ważył tak w domach swoich, jako austeriach mieszczanom przeszkód czynić najmniejszych
4 Na koniec na fundamencie dekretów Żydom w tym mieście Piasecznie wszelkiej posesji, mieszkania, szynkowania i wszelkiego handlu, a nawet staroście do swoich domów i austerii Żydów wprowadzania zakazuje.

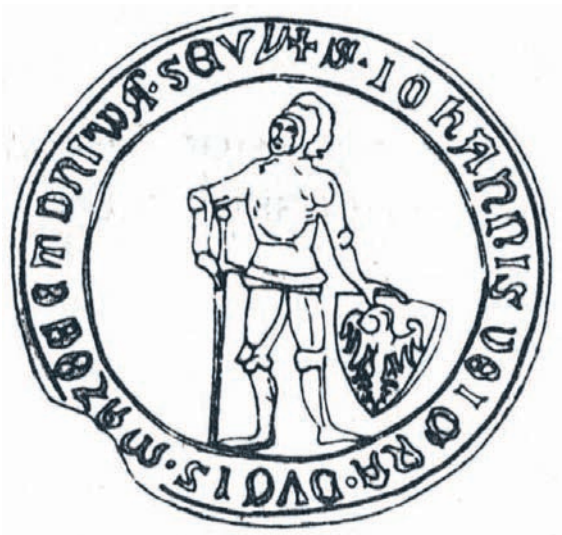

Rysunek odcisku pieczęci tzw. pieszej Janusza I Starszego

[41] Powinno być 1670
[42] Nie Jana III, lecz Michała Korybuta Wiśniowieckiego. Dokument z 22 VIII 1677 podpisał Jan III Sobieski
[43] Zob przypis 31
[44] Powinno być August III

Rekapitulacja historii miasta Piaseczna

§ I. Roku 1429. Jan Starszy[45] książę mazowiecki wieś Piaseczno w miasto przemienił.

§ II. Roku 1461. Kazimierz, Konrad, Bolesław i Jan[46] książęta prawa miasta potwierdzili.

§ III. Roku 1513[47]. Anna księżna mazowiecka zarośli 90. części miastu Piaseczno przyczyniła.

§ IV. Roku 1578. Stefan król na rozkaz Bony królowej ogrody miastu przydał.

§ V. Roku 1644. Władysław IV miasto Piaseczno od podwód dawania uwolnił.

§ VI. Roku 1649. Jan Kazimierz król cztery jarmarki w Piasecznie postanowił.

§ VII. Roku 1671. Jan III [48]król 9 jarmarków utwierdził i tłoki skasował miasta.

§ VIII. Roku 1726. August II. Od tłok, szarwarków uwolnił, podwód dawania skasował. Dekret Władysława IV potwierdził miastu z Opackim starostą, w roku 1636 zapadły. Od powinności staroście uwolnił, szynki robienia wszelkich trunków, handlów, targów, jarmarków, targowego, jarmarcznego i brukowego miastu dozwolił i wdawania się staroście zakazał.

§ IX. Roku 1740[49]. Stanisław August Poniatowski król konfirmując i ratyfikując, konfirmacje i ratyfikacje Augusta III poprzednika swojego przez oblatę sobie przez mieszczan stosownie do aktu w Warszawie w poniedziałek nazajutrz święta Św. Anny 1733 r. z akt autentycznie podaną. Nadał moc nad szpitale i nad dobrami jego, nad mieszkającymi na Poświętnym, zakazał staroście wdawania się i przeszkadzania handlom miejskim. Zabronił Żydom mieszkania [...]

Z tych praw i przywilejów okazuje się i dowodzi, jak to miasto Piaseczno było swobodne, wesołe, korzystne i obszerne w swoich granicach. I było swobodne, bo tak od fundatorów swoich książąt mazowieckich Jana[50], Kazimierza, Bolesława, Jana[51] Młodszego i Anny wiele zyskiwało łask i względów, tak włącznie biorąc od wszystkich królów polskich wielkie prawa i przywileje odbierało, aż do Stanisława Augusta ostatniego króla polskiego. Jaka zaś jego obszerność w granicach była świadczy lustracja w magistracie będąca roku 1660, która opisuje granice miasteczka Piaseczna /: To miasteczko graniczy 1. z Chylicami, 2. z Żabieńcem, 3. z Wólką Kozodawską, 4. z Lesznowolą, 5. z Nową Wolą, 6. z Dąbrówką. Teraz zaś jakie są granice każdy widzieć może, że są ściśnione bez żadnej proporcji:/, bo od wschodu pod same miasto ściska granica dóbr Pana Ryxa na miejskim gruncie ufundowana Chyliczek Małych, gdzie przed tym był tylko młyn miejski. 2. bo na zachód słońca ściska teraz wieś Piasecka, która między miastem a Nową Wolą i Leśnowolą ufundowana na miejskich dziedzinach egzystuje. 3. Ściska Żabieniec, który bór między miastem a Wólką Kozodawską sobie miejski przywłaszczył. 4. Ściska na koniec Dąbrówka, która także połowę Kątów[52] zabrała.

---

[45] Powinno być Janusz. Janusz I miał trzech synów: Janusza, Bolesława oraz zmarłego wcześnie Konrada. Janusz najstarszy z dzieci, noszący imię po ojcu, był urodzony około 1382-1383 r. W roku 1400 ojciec jego zaczął używać w swej tytulaturze przydomku Senior czyli Starszy. Zapewne związane to było z faktem dopuszczenia do życia publicznego syna – Janusza Młodszego. Janusz Młodszy prawie zupełnie nie występuje w życiu publicznym. Być może nieobecność ta wynikała z choroby lub ułomności. Potwierdza to jego wczesna i bezpotomna śmierć w 1422 r. M. Wilska, Książę Janusz Starszy, Warszawa 1986, s. 39-40

[46] Powinno być Janusz

[47] Powinno być 1528

[48] Powinno być Roku 1670. Michał Korybut Wiśniowiecki

[49] Powinno być 1766

[50] Powinno być Janusza

[51] Powinno być Janusza

[52] Nazwa gruntów miejskich na pograniczu z Dąbrówką. Na planie z 1780 r. podzielone na 2 części z opisem: „In Controverso [w sporze]. Linia za Dukt Dąbrówce dekretem assesorskim naznaczona". Dukt – linia, którą w procesie granicznym powód oznaczał swoją granicę

Przyczyny upadku miasta Jego Królewskiej Mości Piaseczna

1. Za panowania Władysława IV, w roku 1646 i za panowania Jana III były po tureckiej wojnie powietrza[53], przez które wiele obywateli wymarło. Wiele też z tegoż miasta dla bojaźni opuściwszy grunty i domy własne uszło, po których grunta prawem fiskalnym na skarb starostowie zabrali, a obywatele ciemni bronić nie umieli.
2. Za panowania Augusta, przy wstępowaniu do Korony i przy detronizacji Stanisława Leszczyńskiego króla, za którym Szwedzi obstawali i wojnę w Polsce z Moskwą prowadzili, miasto Piaseczno spalone przez Szwedów, gdzie i prawa miastu spalone zostały [54][...] tegoż Augusta II nadanie i konfirmowanie praw [...] miastu służących jako oblata w aktach warszawskich w poniedziałek nazajutrz po Świętej Annie [26 VII] 1733 roku [...] starostą stosownie do w piątek [...] starostą tym, toż miasto uwolnione zostało [...] od wdawania się w rządy i [...] zasadach tegoż dekretu wszelkie [...] warzenia różnych trunków, targów [...] przyłączone.
3. W którym Augusta II przywilej [55] [...] od mielenia we młynie uciąż[...] i gruntów miejskich opuszczonych [...] gruntów starościńskich nieprzy[...]
4. Takowe nawet grunty opuszczone pod prawo fiskalne podpadać [...] odstępnie i do dyspozycji miasta [...]
5. Od mieliwa opłaty staroście i [...] starościńskich prócz ziemskich [...]
6. Od robót wszelkich starości[...] sądów i wystawienia na występn[...]
7. Magistratowi w kunsztach [...]
8. Dochody i szpital z ubogimi [...]
9. Od rzemieślników i mieszczan [...] z gruntów i domów oprócz podatków księżych [...] także dozwala
10. Żydom ani na gruntach miejskich, ani na królewskich w mieście Piasecznie będących żadnej posesji i handlu nie dozwala i zakazuje, w czym obszerniej w przywileju.

---

[53] zarazy

[54] Prawa nie zostały spalone podczas wojny północnej, na początku XVIII w., lecz w 1730 r., kiedy nie było działań wojennych. Spalił się ratusz z archiwum miejskim. Ocalały wówczas dokumenty cechowe. Tradycyjnie przechowywał je cechmistrz w swoim domu. Wskazuje na to spis posiadanych przez Cech Szewców przywilejów i ksiąg, sporządzony w 1747 r., przy okazji przekazywana urzędu nowemu starszemu. Widnieją w nim oryginalne potwierdzenia królewskie Władysława IV, Jana Kazimierza i Michała Korybuta Wiśniowieckiego. Cech Rzemiosł Różnych w Piasecznie [cyt. dalej: CRR], Księga Cechu Szewców miasta Piaseczna 1746-1766, k. nlb.

[55] Omówiony przez Tadeusza Lalika w opracowaniu monograficznym: Piaseczno w dawnej Polsce – XV-XVIII w. Przemiany struktury społeczno-gospodarczej [w:] Studia i materiały do dziejów Piaseczna i powiatu piaseczyńskiego, praca zbiorowa pod red. Jerzego Antoniewicza, Warszawa 1973, s. 121, 129

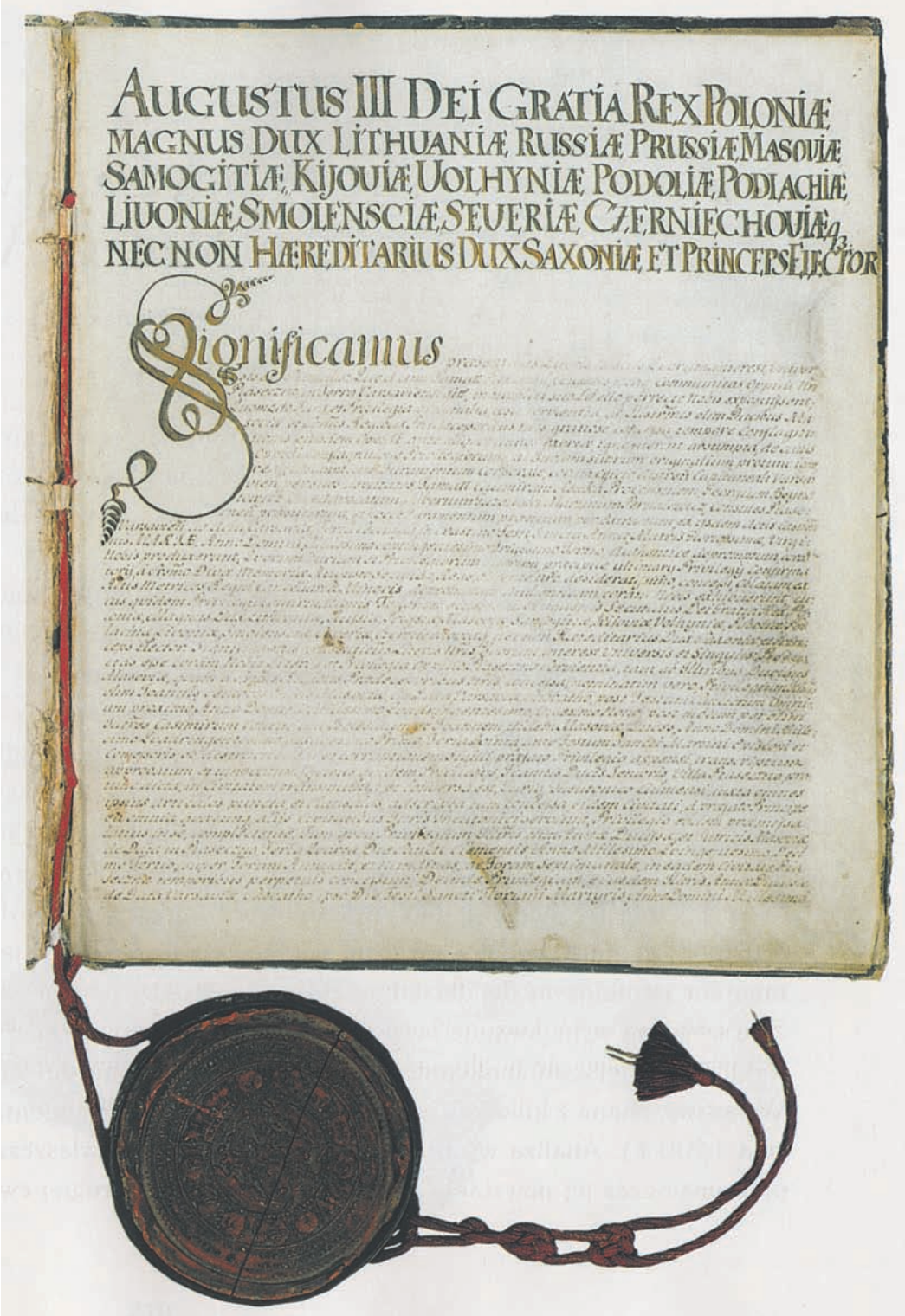
AUGUSTUS III DEI GRATIA REX POLONIÆ
MAGNUS DUX LITHUANIÆ, RUSSIÆ, PRUSSIÆ, MASOVIÆ
SAMOGITIÆ, KIJOVIÆ, VOLHYNIÆ, PODOLIÆ, PODLACHIÆ
LIVONIÆ, SMOLENSCIÆ, SEVERIÆ, CZERNIECHOVIÆ
NEC NON HÆREDITARIUS DUX SAXONIÆ ET PRINCEPS ELECTOR

Significamus

Pierwsza strona dokumentu potwierdzającego prawa i przywileje miasta Piaseczna, podpisanego przez króla Augusta III w 1740 r. Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Grodzisku Mazowieckim, Akta miasta Piaseczna. Jest to najstarszy zachowany w oryginale dokument tego typu wystawiony dla Piaseczna.

Oryginalna

Litera B. Augusta III potwierdzenie w Warszawie dnia 12 miesiąca listopada roku 1740, panowania roku 8 oryginalna praw i przywilejów od książąt mazowieckich i królów polskich miastu Piaseczno nadany, która jest oblatowana w aktach koronnych mniejszych dnia 15 miesiąca czerwca podług podpisu na tejże Jana Słomińskiego, na ten czas tej kancelarii sekretarza.

Takowy przywilej składa się z czterech kart wielkości arkuszowej pergaminowych, z których dwie tylko zapisane karty charakterem nie małym, wyraźnym, czystym i niewątpliwy [...] imię króla Augusta jego tytuły i pierwsze słowo przywileju [...] takowy przywilej sznurem jedwabnym [...] jedną żółte z czerwonym podług sznura [...] końce przez puszkę blaszaną przecią[...] Królestwa Polskiego jest nie naruszona [...] oprawny w pergamin zielono malowany [...] nach teki herby Państwa Polskiego [...] bite cały i nienaruszony zostaje [...] przywileju [...] takowy przywilej sznurem jedwabnym [...] jedną żółte z czerwonym podług sznura [...] końce przez puszkę blaszaną przeciągnięta [...] pieczęć Królestwa Polskiego jest nienaruszona[56] [...] oprawny w pergamin zielono malowany [...] nach teki herby Państwa Polskiego [...] bite cały i nienaruszony zostaje [...] przywileju jest ta, że obywatelów czte[...] aktami warszawskimi grodzkimi na to [...] książąt mazowieckich nadane i od królów [...] miasta, w oryginałach będące spaliły się [...] do słowa znajduje się w tym, cytowany [...] które i ten łaskawie raczył potwierdzić [...] wzgląd monarchów dla tego miasta.

Sumariusz praw i przywilejów szlachetnego Cechu[57] Szewskiego miasta Jego Królewskiej Mości Piaseczna[58]

§ 1
Władysława IV roku 1634[59]

Litery A.A. Przywilej czyli konfirmacja niektórych artykułów na pergaminie arkusza wielkiego Władysława IV ręką podpisane i Marka Skibickiego sekretarza w Warszawie dnia 4 maja 1634 roku z wyrażeniem, że pieczęć kiedyś Królestwa była przyciśnięta, lecz czy przez starość, czyli przez przypadki oderwana.

---

[56] Pieczęć obecnie jest pęknięta. Na reprodukcji dokumentu, opublikowanej przez T. J. Żmudzińskiego, Piaseczno miasto królewskie i narodowe, [Piaseczno 1933], po s. 40, jest już pęknięta

[57] Obok terminu cech Ginalski używa także wymiennie określeń zgromadzenie, konfraternia i bractwo

[58] Najstarszy dokument cechu piaseczyńskiego został wydany przez kancelarię królewską 29 I 1580 r. w Warszawie. Oryginalny przywilej Stefana Batorego nie zachował się. Nie znamy też potwierdzenia Zygmunta III Wazy, dokonanego 10 IV 1589 r. na Sejmie w Warszawie. Tych dwóch przywilejów Cech nie posiadał już w połowie XVIII w. (1747 r.)

[59] AGAD, Zbiór dokumentów pergaminowych, sygn. 4123

Takowy przywilej lubo jest teraz przez środek cały rozdarty i tylko nićmi we dwóch miejscach spięty, a nadto poplamiony, częścią zbutwiały, a częścią wielkości talara wygniły. Wyczytać atoli można z niego, że przed Władysławem czwartym przywilej był składany na pergaminie Cechowi Szewskiemu miasta Piaseczna przez króla Stefana z pieczęcią Królestwa Polskiego ręką własną w Warszawie dnia 29 miesiąca stycznia roku 1580 podpisany, a później przez Zygmunta zaraz po Stefanie w Warszawie, w czasie sejmu dnia 10 kwietnia 1589 aprobowany z jego wszystkimi punktami i artykułami Cechowi Szewskiemu służącymi, które wspomniany Stefan król w przywileju dnia 29 stycznia 1580 roku Cechowi danym wyraża, a Zygmunt w konfirmacji i Władysław IV cytuje. Są te w treści[60]:

1 Żaden z przychodnich szewców nie może rzemiosła w mieście robić nie wpisany do tego zgromadzenia
2 Bracia powinni obrać dwóch starszych do rządu i strofowania, i do sprawowania urzędowania wszelkiego
3 W dwóch niedzielach złożą do tego gromadę, a kto by nie był posłuszny funt wosku powinien oddać temuż Bractwu
4 W niedziele, święta, w Suchedni i do usług czasu naznaczonego [...] pilnie znajdować się powinni a to nawet młodszy brat [...]jąc robotę, ma się znajdować i pilnować powin[...] drugi naznaczony go niezłożnie, gdy niedop[...]
5 Bracia pod karą funta wosku powinni ciału zmarłemu obojga płci służyć, świece i ciało nieść i dół wygotować
6 Bracia służący zmarłemu powinni podczas mszy świętych i wigilii znajdować się w kościele i po groszu własnym podczas mszy po dwa razy dać powinien, a to pod karą funta wosku
7 Uczeń wchodząc do tej profesji do Bractwa ma dać groszy pięć i dwa lata u majstra być powinien
8 Przechodni tej profesji nie będą przypuszczeni do Konfraterni póki zadosyć prawu nie uczynią
9 Towarzysz przychodni chcący się w tym mieście na majstra promować ma sztukę doskonałości swego rzemiosła szewskiego okazać i 30 groszy do Bractwa zapłacić, majstrom zaś winien czynić uszanowanie
10 Nakazano jest: braciom wszelka uczciwość i miłość braterska, przestępujący to prawo jeden względem drugiego lub wydający Bractwa tego sekret karze podpadać będzie jednego kamienia wosku i nagrodę stronie skrzywdzonej wedle starszych sądu i upodobania, a to pod karą jako wyżej
11 Nakazujemy, aby jeden drugiemu miejsca w rynku nie zabierał i nie szkodził nawet znakiem jakim, a to pod karą funta wosku
12 Kradzież, zabójstwo lub jaki eksces popełniający ma być ukarany i wyrzucony na zawsze z tej profesji i Bractwa
13 Żaden szewc przychodni w samym mieście nie ma obuwia sprzedawać prócz wtorku pod utratą towaru swego, tylko podczas jarmarku za dozwoleniem starszych i opłatą Bractwu podług zwyczaju i to tylko w jeden dzień. Co mają zachować pod utratą towaru swego

[60] Przywilej omówiony został w opracowaniu: Bagieńska E., Bagieński W., Historia rzemiosła rejonu piaseczyńskiego, Piaseczno 1981, maszynopis w CRR

14 Zupełną moc bracia starsi mieć będą, oglądać gościnne obuwie i niedoskonałe konfiskować. Chcący z gościnnych wykupić swoją robotę ma zapłacić groszy 4 od każdej pary do Konfraterni

15 Żaden szewc o milę dokoła miasta nie będzie mógł bądź w królewskich, bądź w szlacheckich dobrach, a to pod karą konfiskaty rzemienia przez bezprawia jednak szlachty i poddanych używane będą powinni

16 W dni targowe skór nie będą przychodni szewcy w mieście Piasecznie kupować aż do godziny 11 pod karą zaboru. W dni sobotnie pod podobną karą mieszczanie skór kupować nie będą [...]

Nie dopełniających za występki kar wskazanych przez starszych cechowych za doniesieniem, burmistrz ma moc przymuszenia [...] nieposłusznego do wykonania wyroku starszych więzieniem.

19 W sprawach tegoż miasta Bractwa między sobą wznieconych nie będą mieć mocy jednak jurysdykcji miejskiej

20 Żaden z braci w sprawach, które się miały między sobą nie będą jeden drugiego mogli wywoływać do jurysdykcji miasta pod karą kamienia wosku

21. Kary wszelkie obracane być mają przez starszych na podwyższenie tej Konfraterni.

Podpisy jako wyżej nadmieniono królów polskich

§ II Jana Kazimierza Roku 1650[61]

Litery BB. Króla Jana Kazimierza przywilej czyli konfirmacja w Warszawie dnia 31 marca 1650 ręką własną na pergaminie wyraźnymi słowy napisany i podpisany w wielkości arkusza dużego stary i przez połowę rozdarty w środku bez pieczęci, który wspomina, że był z pieczęcią Królestwa Polskiego. W tymże przywileju wspomina wszystkie punkty dla Konfraterni Szewskiej miasta Piaseczna i artykuły przepisane i na pergaminie podówczas sobie składane, które już tu omijam dlatego, że są pod literami AA. wyżej wyszczególnione. To tylko wyrażę, że w nim wyraził przywileje 1 Władysława IV, 2 Zygmunta III, 3 Stefana 4 Stanisława i Janusza książąt mazowieckich nadających takowe artykuły jako jak pod Literami AA. już się rzekło Konfraterni Szewskiej piaseczyńskiej podobnież jak Czersku nadane[62], a Stefan zatwierdził jak z pierwszego przywileju Władysława IV widać jasno i wyraźnie.

[61] AGAD, Zbiór dokumentów pergaminowych, sygn. 4163

[62] Przywilej dla Cechu Szewców w Piasecznie króla Stefana Batorego z 1580 r. wzorowany był na dokumencie wydanym dla szewców w Czersku w 1524 r., przez księcia mazowieckiego Stanisława (1500-1524). Potwierdził jego brat Janusz III (1501/1502-1526)

Potwierdzenie przywileju Cechu Szewców przez króla Jana Kazimierza 31 III 1650 r. Pieczęć oderwana wraz z zawieszeniem. AGAD

§ III Michała Króla Roku 1670[63]

Litery CC. Najjaśniejszego Michała króla polskiego konfirmacja i ratyfikacja na pergaminie, w Warszawie dnia 18 lutego 1670 roku ręką własną podpisana, przy której puszka blaszana mniejszej pieczęci na rzemyku[64] [...] pieczęć zaś wytopiona, której tylko znak pozo[...]. Choć [...] nadplamiona wyraźna jednak i niewątpliwa. W tej [...] wszystkie poprzednie książąt i królów prawa i artykuły [...] wyrażone pod literami AA i one konfirmował, ratyfikował [...] pochwalił.

§ IV Augusta III 1752[65]

Litery DD. Przywilej Augusta III dnia 9 grudnia 1752 w Warszawie dla Cechu Szewskiego piaseczyńskiego na pergaminie pisany i ręką przy wyciśniętej pieczęci Królestwa podpisany, jest czysty i żadnej korupcji nie podpadający. Oprawny porządnie w półskórek marmurkowy, po brzegach złotem wybijana koronka, w środku w gwieździe na obu stronach imię Marya wy-

[63] Przechowuje CRR
[64] Obecnie brak pieczęci
[65] Przechowuje CRR

bite także złotem. Przy tym pieczęć wisi w blasze na wstążce różowej, nienaruszona[66]. Zawiera w sobie konfirmację Michała Króla, w której wszystkie artykuły wyrażone kunsztu szewskiego piaseczyńskiego przez poprzedników potwierdzone, o czym obszerniej pisze.

Tegoż Augusta III podobnaż kopia pergaminowa bez pieczęci z podpisem królewskiej ręki[67].

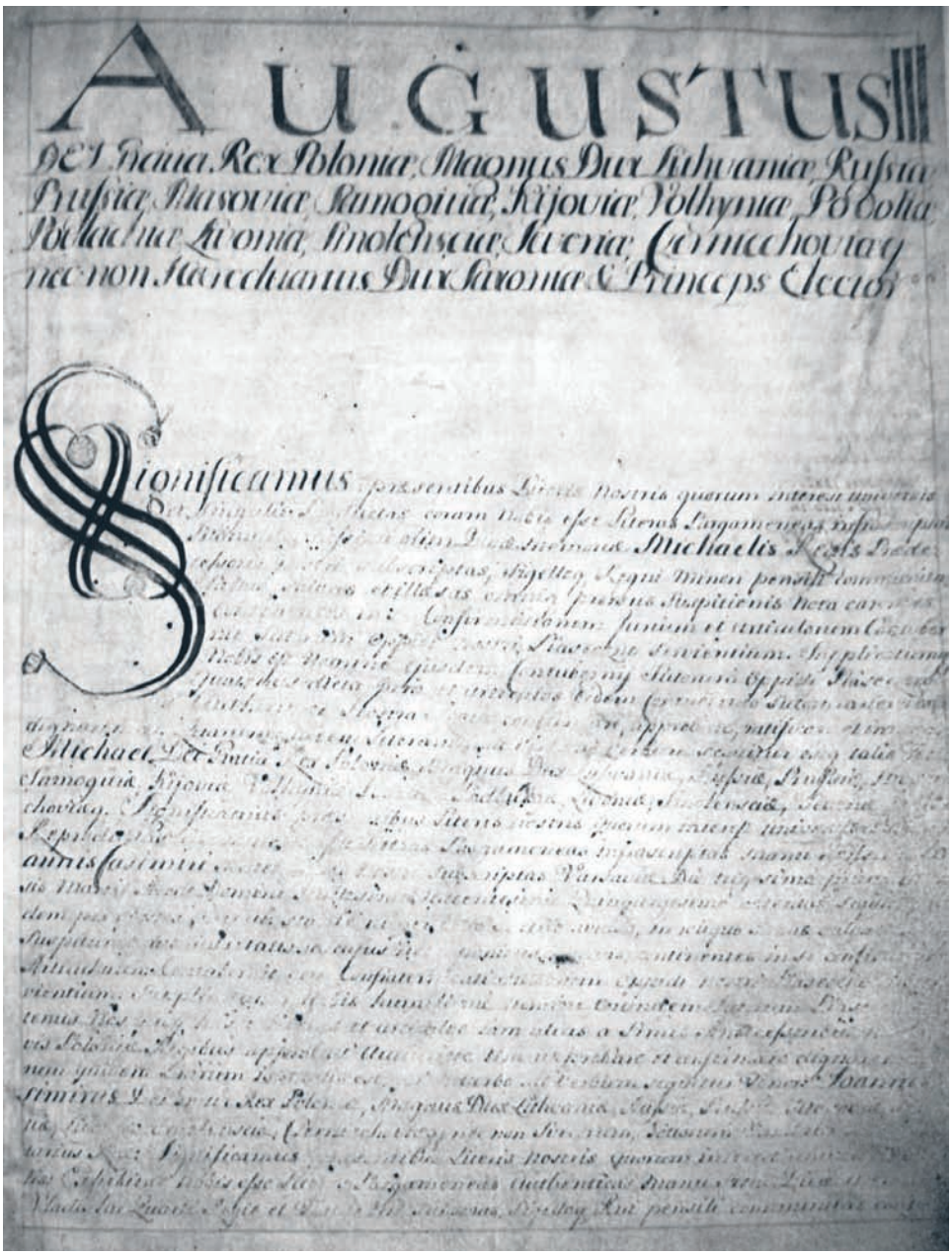

Pierwsza strona dokumentu króla Augusta III

[66] Obecnie brak pieczęci

[67] Przechowuje CRR. Dokument z podpisem króla, bez daty i miejsca wystawienia oraz końcowej formuły kancelaryjnej. Nie posiada pieczęci. Sporządzony na papierze welinowym (bardzo mocny papier czerpany, imitacja pergaminu). W rejestrze, sporządzonym w 1747 r., wymieniony jest przywilej „nowy bez pieczęci króla Jegomości Augusta Trzeciego". CRR, Księga Cechu Szewców miasta Piaseczna 1746-1766, k. nlb.

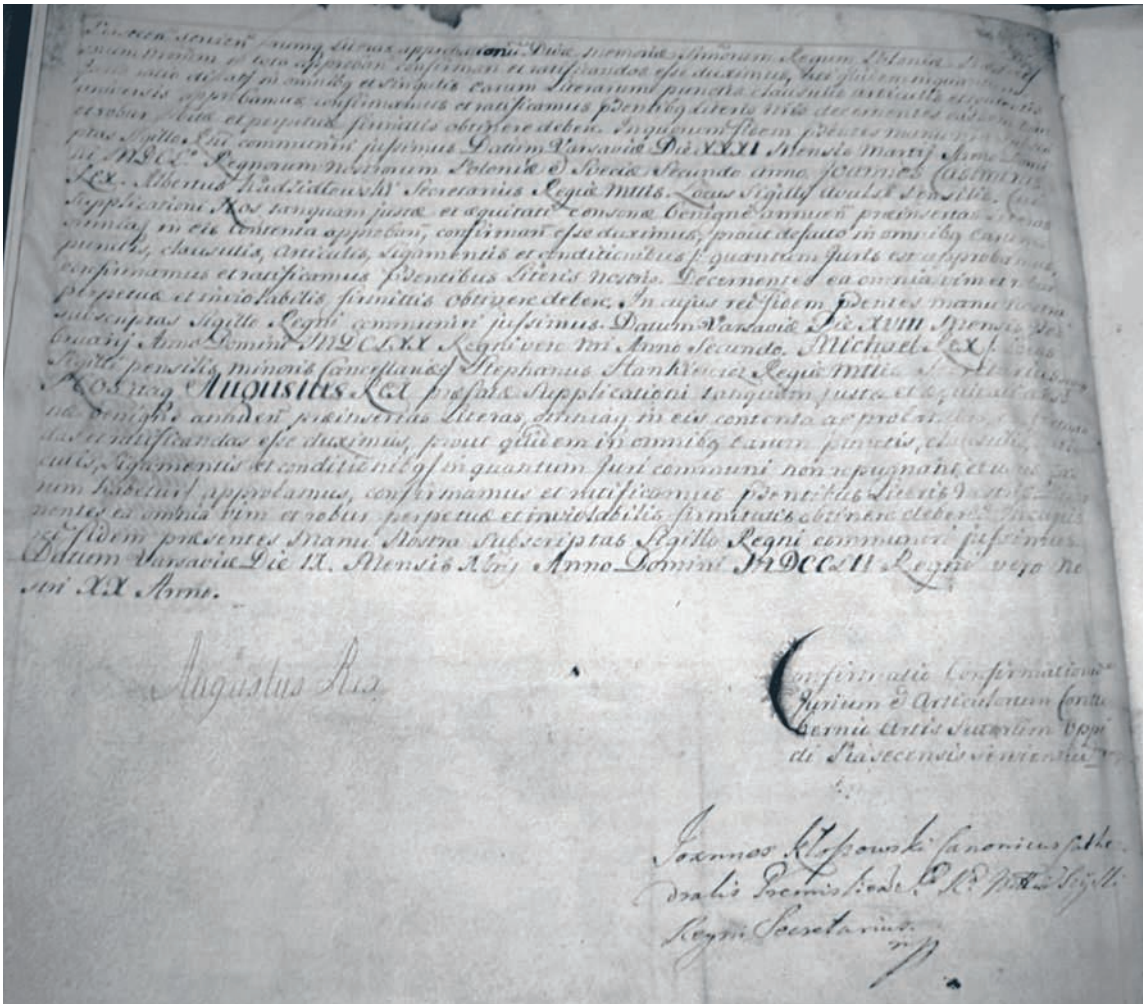

Ostatnia strona dokumentu Augusta III z podpisem króla

§ V Stanisława Augusta 1766[68]

Litery EE. Przywilej Stanisława króla[69] na papierze holenderskim[70] pisany i ręką królewską podpisany, przeszyty sznurem czerwonym włóczkowym, na którym wisi pieczęć Królestwa Polskiego w puszce na czerwonym wosku wyciśnięta[71]. Oprawny w tekę papierową nakrapianą, zdrowy i nienaruszony cały przywilej. Ten zawiera w sobie wszystkie artykuły Cechowi Szewskiemu i prawa przez Augusta III konfirmowane w roku 1752[72].

---

[68] Przechowuje CRR
[69] Wystawiony w Warszawie 9 III 1766 r.
[70] Papier prążkowany ze znakiem wodnym
[71] Obecnie brak pieczęci
[72] Król w tym samym dniu zatwierdził statut organizacji czeladników szewskich w Piasecznie tzw. Gospody. Papier prążkowany ze znakiem wodnym. Brak pieczęci. Przechowuje CRR

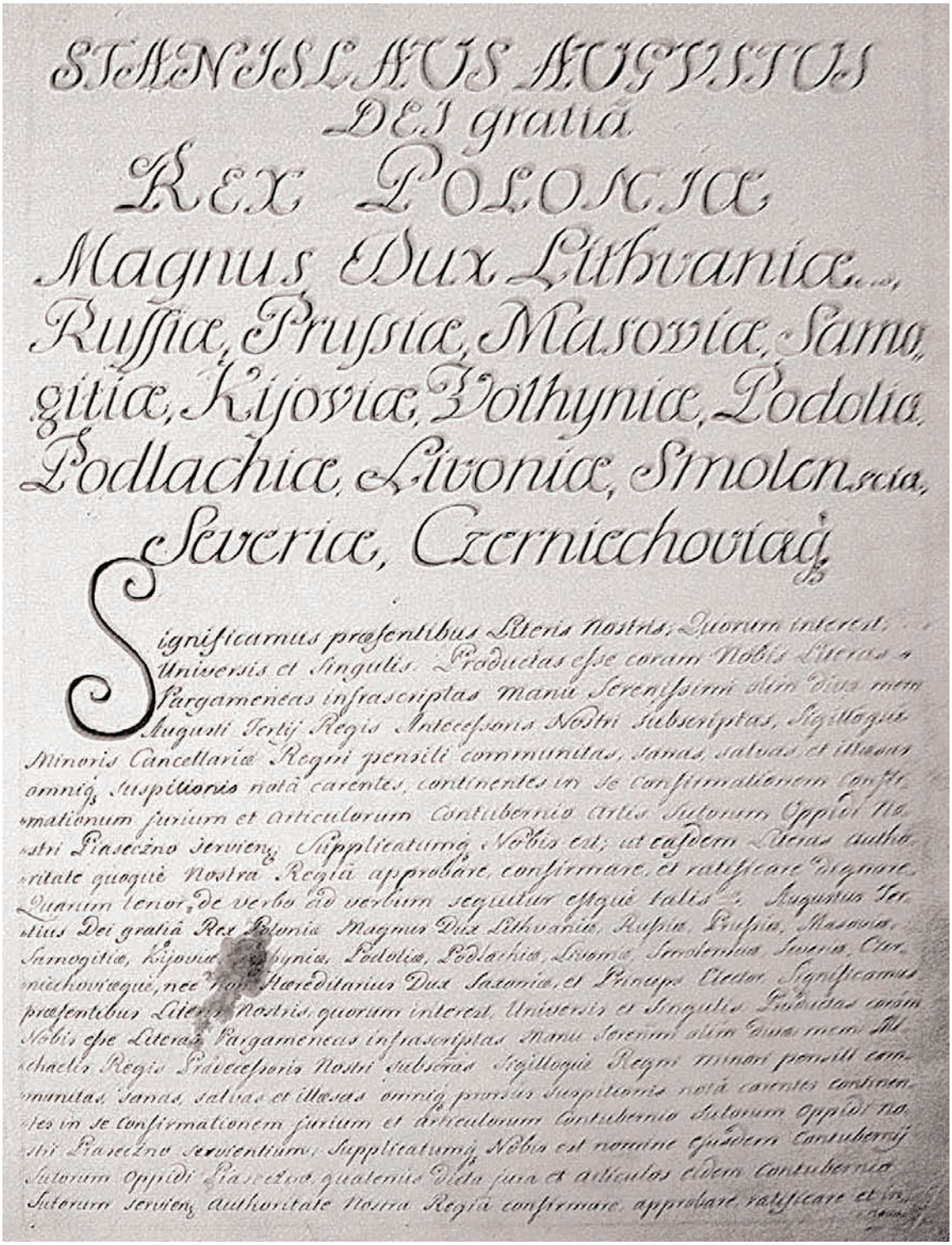

STANISLAUS AUGUSTUS
DEI gratiâ
REX POLONIÆ
Magnus Dux Lithvaniæ...,
Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samo-
gitiæ, Kijoviæ, Volhyniæ, Podoliæ,
Podlachiæ, Livoniæ, Smolenscia,
Severiæ, Czerniechoviæq;

Significamus præsentibus Literis Nostris; Quorum interest,
Universis et Singulis. Productas esse coram Nobis Literas
Pargameneas infrascriptas manu Serenissimi olim divæ mem
Augusti Tertij Regis Antecessoris Nostri subscriptas, Sigilloque
Minoris Cancellariæ Regni pensili communitas, sanas, salvas et illæsas
omniq; suspitionis notâ carentes, continentes in se Confirmationem Confir-
mationum jurium et articulorum Contubernio Artis Sutorum Oppidi No-
stri Piaseczno servienq; Supplicatumq; Nobis est; ut easdem Literas autho-
ritate quoque Nostra Regiâ approbare, confirmare, et ratificare dignare.
Quarum tenor, de verbo ad verbum sequitur estque talis: Augustus Ter-
tius Dei gratiâ Rex Poloniæ Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ,
Samogitiæ, Kijoviæ, Volhyniæ, Podoliæ, Podlachiæ, Livoniæ, Smolensciæ, Severiæ, Czer-
niechoviæque, nec non Hæreditarius Dux Saxoniæ, et Princeps Elector. Significamus
præsentibus Literis Nostris, quorum interest, Universis et Singulis. Productas coram
Nobis esse Literas Pargameneas infrascriptas manu Serenissimi olim divæ mem Mi-
chaelis Regis Prædecessoris Nostri subscriptas Sigilloque Regni minori pensili com-
munitas, sanas, salvas et illæsas omniq; prorsus suspitionis notâ carentes continen-
tes in se Confirmationem jurium et articulorum Contubernio Sutorum Oppidi No-
stri Piaseczno servientium; Supplicatumq; Nobis est nomine ejusdem Contubernij
Sutorum Oppidi Piaseczno, quatenus dicta jura et articulos eidem Contubernio
Sutorum servienq; authoritate Nostra Regiâ confirmare, approbare, ratificare et in-

Pierwsza strona dokumentu króla Stanisława Augusta Poniatowskiego

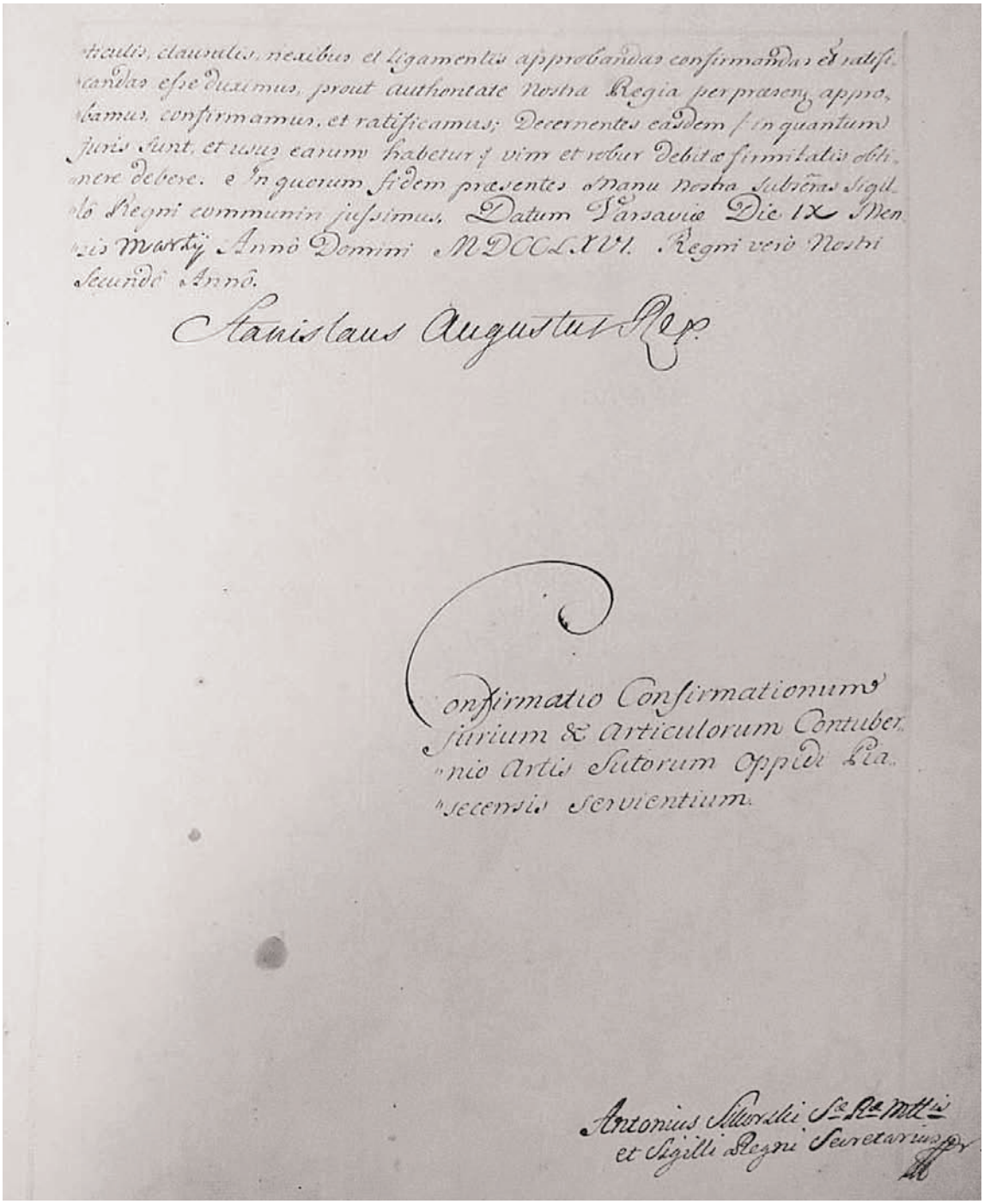

ticulis, clausulis, nexibus et ligamentis approbandas confirmandas et ratifi-
candas esse duximus, prout authoritate Nostra Regia per praesens appro-
bamus, confirmamus, et ratificamus; Decernentes easdem (in quantum
juris sunt, et usus earum habetur) vim et robur debitae firmitatis obti-
nere debere. In quorum fidem praesentes Manu Nostra Subscriptas Sigil-
lo Regni communiri jussimus. Datum Varsaviae Die IX Men-
sis Martij Anno Domini MDCCLXVI. Regni vero Nostri
Secundo Anno.

Stanislaus Augustus Rex.

Confirmatio Confirmationum
Jurium & Articulorum Contuber-
nio Artis Sutorum Oppidi Pia-
secensis Servientium.

Antonius Sikorski Sae Rae Mtis
et Sigilli Regni Secretarius

Ostatnia strona dokumentu Stanisława Augusta Poniatowskiego z podpisem króla

Rekapitulacja

Litery AA. § 1 Władysław IV Stefana, a ten książąt mazowieckich przywileje nadane i artykuły Cechowi Szewskiemu miasta Piaseczna konfirmuje
Litery BB. § 2 Jan Kazimierz Władysława, Zygmunta przywilej konfirmuje
Litery CC. § 3 Konfirmacja Michała artykułów szewskich
Litery DD § 4 Konfirmacja Augusta III tychże przywilejów
Litery EE § 5 Konfirmacja Stanisława Augusta króla 1766

Na większą chwałę Boga
i Najświętszej Marii Panny

Ignacy Arywin cechmistrz Konfraterni Szewskiej +++
Ignacy Borecki podskarbi
Joachim Nałęcz Ginalski pisarz miejski

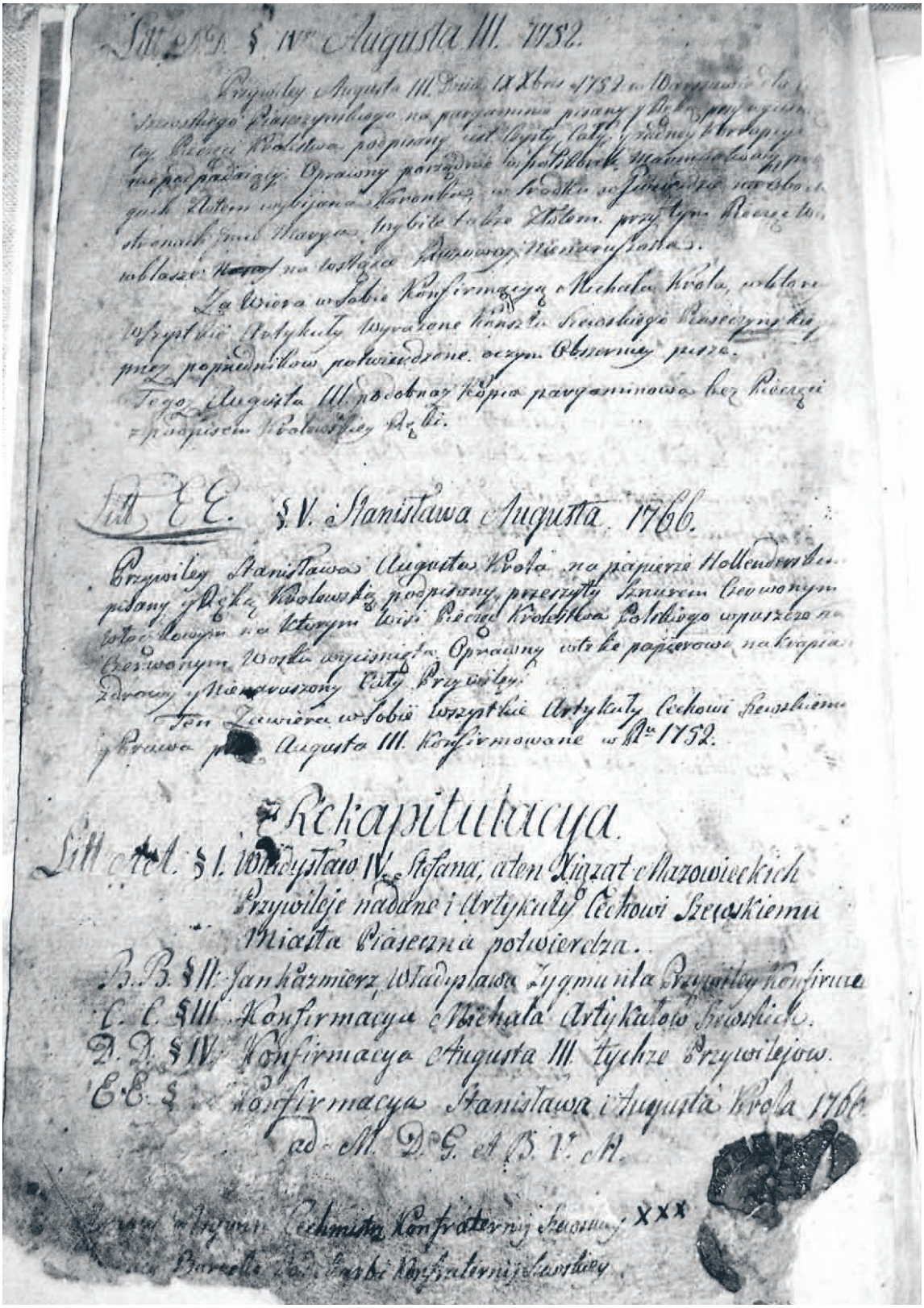

Na ostatniej stronie Sumariusza fragment wykruszonego odcisku pieczęci cechowej w laku. Czytelny jedynie wyraz: CECH w otoku

Tabliczka wotywna z mosiądzu posrebrzanego, ufundowana z okazji wyzwolin na czeladnika Ignacego Arwina (Arywina) z 1773 r. Przedstawia wizerunek świętego patrona ofiarodawcy św. Ignacego. Przechowuje Cech Rzemiosł Różnych w Piasecznie.

Zastawie na planie Piaseczna z 1780 r. Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Grodzisku Mazowieckim, Akta miasta Piaseczna. Cyfrą 9 oznaczono ogrody miejskie nadane miastu w 1528 r. przez ostatnią księżniczkę mazowiecką Annę.

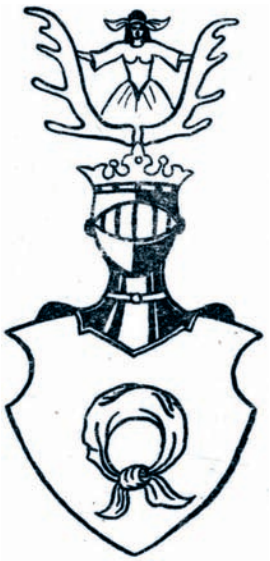

Nałęcz, polski herb szlachecki rozpowszechniony w Wielkopolsce, gdzie od XIII w. istniał ród rycerski Nałęczów, posiadający dobra położone wzdłuż Noteci. Joachim Ginalski pieczętował się nim.

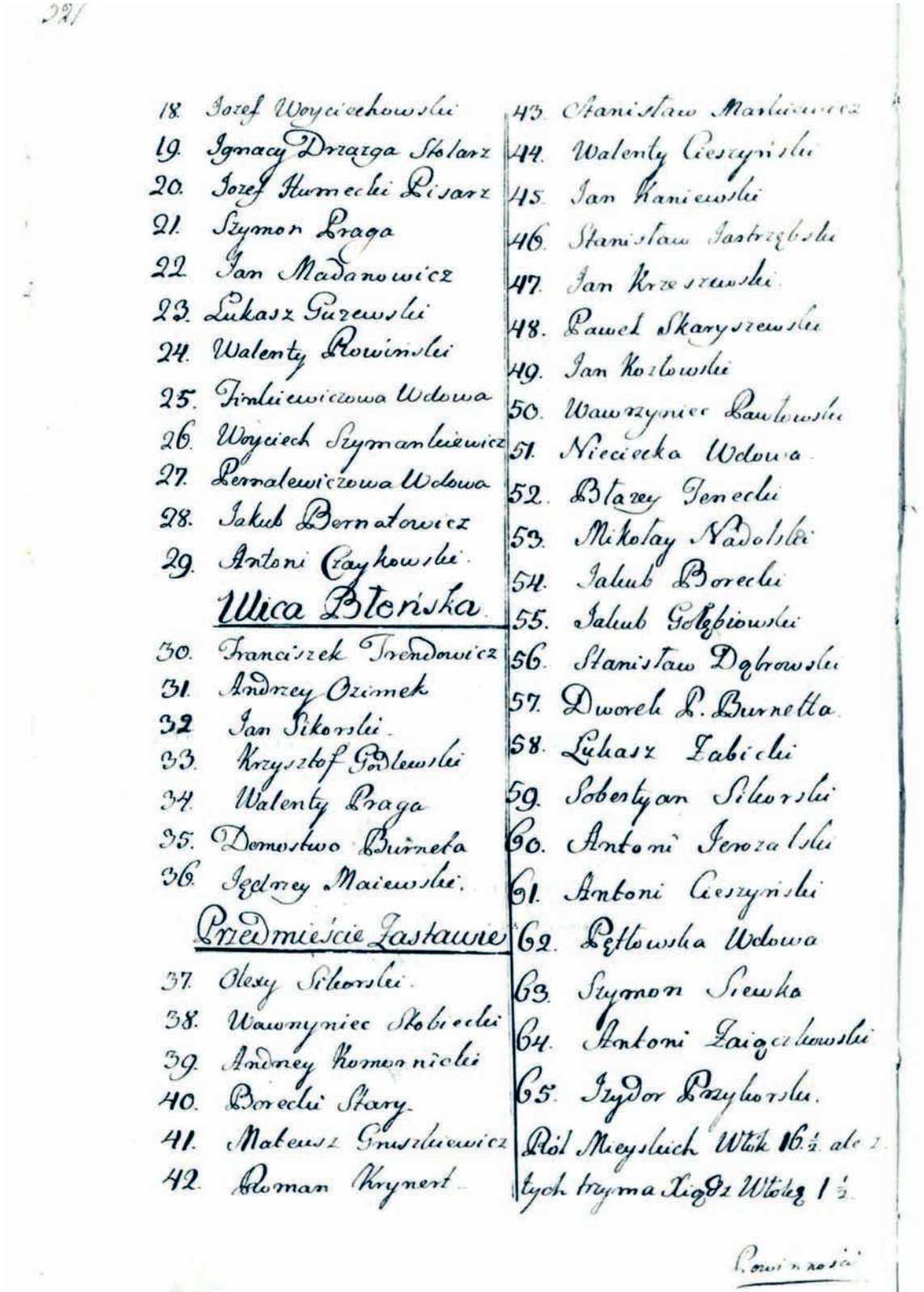

221

18. Józef Wojciechowski
19. Ignacy Drzazga Stolarz
20. Józef Humecki Pisarz
21. Szymon Praga
22. Jan Madanowicz
23. Łukasz Guzewski
24. Walenty Rowinski
25. Finkiewiczowa Wdowa
26. Wojciech Szymankiewicz
27. Pernalewiczowa Wdowa
28. Jakub Bernatowicz
29. Antoni Czaykowski.

Ulica Błoniska.

30. Franciszek Trendowicz
31. Andrzey Ozimek
32. Jan Sikorski.
33. Krzysztof Godlewski
34. Walenty Praga
35. Domostwo Burneta
36. Jędrzey Maiewski.

Przedmieście Zastawie

37. Olesy Sikorski.
38. Wawrzyniec Stobiecki
39. Andrzey Komorniczki
40. Borecki Stary.
41. Mateusz Gruszkiewicz
42. Roman Krynert.
43. Stanisław Markiewicz
44. Walenty Cieszyński
45. Jan Kaniewski
46. Stanisław Jastrzębski
47. Jan Krzeszewski.
48. Paweł Skaryszewski
49. Jan Kozłowski
50. Wawrzyniec Pawłowski
51. Niecicka Wdowa.
52. Błażey Jenecki
53. Mikołay Nadolski
54. Jakub Borecki
55. Jakub Gołębiowski
56. Stanisław Dąbrowski
57. Dworek P. Burnetta.
58. Łukasz Żabicki
59. Sobestyan Sikorski
60. Antoni Jerozalski
61. Antoni Cieszyński
62. Pętkowska Wdowa
63. Szymon Siewko
64. Antoni Zajączkowski
65. Izydor Przykorski.

Rol Mieyskich Włók 16½ ale z tych trzyma Xiądz Włóką 1½.

Powinności

Właściciele domów na przedmieściu Zastawie m.in. dwa z nich należały do Boreckich „starego” i Jakuba. Ignacy Borecki podpisał się pod Sumariuszem. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie. Inwentarz starostwa piaseczyńskiego z 1774 r.

Odcisk pieczęci miejskiej na dokumencie z 1810 r. W polu m.in. rok nadania praw miejskich – 1429. Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Grodzisku Mazowieckim. Akta gminy Promna [obecnie w powiecie białobrzeskim], aneksy do akt małżeństw, 1810, załącznik do aktu nr 5.
W Księstwie Warszawskim, w 1811 r. wprowadzono zakaz używania herbów miejskich na pieczęciach urzędów administracji. Zastąpiono je godłem państwowym. Herb Piaseczna powrócił na pieczęć miasta dopiero w III RP.

Biuro Promocji i Kultury Gminy Piaseczno

Piaseczno

ISBN 978-83-951312-6-4
9 788395 131264